

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/2000 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1999

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä huhtikuuta 2000 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen toimenpiteistään vuonna 1999 antaman kertomuksen (K 2/2000 vp).

mietinnön liitteinä (VaVL 17/2000 vp, HaVL 14/2000 vp, LaVL 17/2000 vp, LiVL 3/2000 vp, MmVL 15/2000 vp, PuVL 4/2000 vp, SiVL 10/2000 vp, StVL 7/2000 vp, TaVL 9/2000 vp, TuVL 2/2000 vp, TyVL 3/2000 vp ja YmVL 4/2000 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muut erikoisvaliokunnat kuin ulkoasiainvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnon. Lausunnot ovat tämän

Viitetieto

Ulkoasiainvaliokunta on antanut asiasta mietinnön (UaVM 8/2000 vp).

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Eduskunnan kannanottojen käsittely

Erikoisvaliokuntakäsittelyn tarkoitus

Hallituksen toimenpidekertomuksen rakennetta on muutettu vuoden 1998 alusta lukien. Toimenpidekertomus on kolmiosainen. Ensimmäisenä on yleinen osa, jossa todetaan lyhyesti tärkeimmät tapahtumat, minkä lisäksi siinä on lyhyt yleiskatsaus kunkin ministeriön toiminnasta. Toisen osan muodostaa ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus, jonka ulkoasiainministeriö valmistelee yhteistyössä puolustusministeriön kanssa. Kolmannessa osassa selostetaan ministeriöittäin hallituksen toimenpiteet valtiopäiväpäätösten ja eduskunnan lausumien johdosta. Kunkin kohdalla mainitaan myös se valtiopäivä-

asia, jonka yhteydessä eduskunnan näkemys on esitetty, ja asiaa valmistelevasti käsitellyt erikoisvaliokunta.

Uudessa, 1.3.2000 voimaan tulleessa eduskunnan työjärjestyksessä säilytettiin hallituksen toimenpidekertomuksen erityisasema eduskuntakäsittelyssä, mikä ilmenee siten, että kaksi valiokuntaa, perustuslakivaliokunta ja ulkoasiainvaliokunta laativat kumpikin mietinnön täysistunnolle kertomuksen johdosta. Työjärjestyksen 32 §:n 4 momentin perusteella ulkoasiainvaliokunta käsittelee kertomuksen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilta ja perustuslakivaliokunta muilta osin. Muut pysyvät erikoisvaliokunnat antavat kertomuksesta lausuntonsa perustuslakivaliokunnalle.

Toimenpidekertomuksen käsittelyssä erikoisvaliokunnat ovat vakiintuneena pidetyn käytännön perusteella voineet ottaa esille erityisteemo-

ja, joiden käsittelemistä ne ovat syystä tai toisesta pitäneet tarpeellisena. Lisäksi jo usean vuoden ajan on kertomuksen valiokuntakäsittelyssä pyritty tarkastelemaan eduskunnan lausumiin perustuvien hallituksen toimenpiteiden asianmukaisuutta ja riittävyyttä. Hallituksen toimenpidekertomuksessa voidaan esimerkiksi selostaa niitä toimenpiteitä, joihin asianomaisissa ministeriöissä on ryhdytty lausumien johdosta, tai myös syyt siihen ilmoittaen ehdottaa, ettei jokin lausuma anna aihetta enää toimenpiteisiin hallituksen taholta. Erikoisvaliokuntien tehtävänä kertomusta käsitellessään on arvioida toimialansa osalta, voidaanko hallituksen kanta hyväksyä. Tämän eduskunnan lausumiin palautuvan seurantatehtävän hoitaminen on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan kullekin valiokunnalle kuuluva vähimmäisvaatimus hallituksen kertomusta käsiteltäessä.¹ Seurannan kattavuuteen on syytä kiinnittää lisääntyvästi huomiota.

Perustuslakivaliokunnan mietintöihin pohjautuvat eduskunnan lausumat

Tulevaisuusselonteko. Perustuslakivaliokunta ilmoitti (PeVM 6/1999 vp) edellisvuoden kertomuksen käsittelyn yhteydessä, että lakialoitteen LA 22/1992 vp johdosta hyväksytty lausuma (s. 117) ei valiokunnan kannalta anna aihetta enempiin toimenpiteisiin. Tätä käsitystä vahvistaa, että tulevaisuusvaliokunta on uuden eduskunnan työjärjestyksen 7 §:n mukaan pysyvä erikoisvaliokunta.

Perustuslakiuudistukseen liitetyt lausumat. Hallituksen esitykseen HE 1/1998 vp liitetty ensimmäinen lausuma (s. 161) koskee suhteellisuuden toteutumisessa eduskuntavaaleissa olevien ongelmien selvittämistä ja vaalilainsäädännön muutosten valmistelua tarvittaessa suhteellisu-

den vahvistamiseksi ja poliittisen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi. Hallituksen esityksen HE 48/1998 vp johdosta hyväksyttiin samanlainen lausuma (s. 162). Kertomuksesta ilmenee, että oikeusministeriö on käynnistämässä lausumissa tarkoitetun selvityksen. Ministeriö on kertomusvuoden jälkeen asettanut asiaa varten toimikunnan, jonka määräaika päättyy 30.4.2001. Valiokunta pitää asianmukaisena, että hallituksen kertomuksessa selostetaan jatkossa lausumiin liittyviä toimenpiteitä.

Samaan hallituksen esitykseen liitetty toinen lausuma (s. 118) kohdistuu selvityksen laatimiseen ministeriöiden johtamisjärjestelmän vahvistamisesta. Kertomukseen otetun selostuksen mukaan valtioneuvoston kanslia ryhtyy toimenpiteisiin valtioneuvostosta annetun lain uudistamiseksi, jossa yhteydessä on luontevaa tehdä ministeriöiden poliittisen johtamisjärjestelmän kehittämistä koskeva selvitystyö. Valiokunta pitää asianmukaisena, että hallituksen kertomuksessa selostetaan jatkossa tähän lausumaan liittyviä toimenpiteitä.

Kyseiseen hallituksen esitykseen liitetty kolmas lausuma (s. 118—119) koskee sellaisen lainvalmistelukäytännön omaksumista, jossa lakiesityksissä osoitetaan ministeriön toimivaltaisuus mainitsemalla ministeriö nimeltä eikä epäselvällä käsitteellä "asianomainen ministeriö". Lausuman mukaan lakien nykyiset tämän käsitteen varaan rakentuvat kohdat on tarkennettava sopivissa yhteyksissä.

Kertomuksessa selostetaan valtioneuvoston tekemää asiaa koskevan lainvalmisteluohjeen muutosta. Selostetut muutokset eivät vastaa hyvin eduskunnan lausuman henkeä, koska lausuman mukaan ministeriön toimivaltaisuus tulee lakiesityksissä osoittaa mainitsemalla ministeriö nimeltä. Perustuslakivaliokunta on useaan otteeseen puuttunut lakiesityksiin tästä syystä (viimeksi PeVL 43/2000 vp). Uudistaen kyseisen lausuman valiokunta katsoo, että valtioneuvoston on syytä tarkistaa antamaansa lainvalmisteluohjetta.

Vaalirahoitus. Hallituksen esityksen HE 48/1998 vp johdosta hyväksytyssä lausumassa

¹ Tältä kannalta on pulmallista, että ulkoasiainvaliokunta ei ole vuoden 1996 valtiopäivien jälkeen suorittanut tätä tehtävää (UaVM 20/1996 vp ja UaVM 8/1996 vp). Ulkoasiainministeriötä koskeva jakso kertomuksen kolmannessa osassa onkin käsiteltävänä olevassa toimintakertomuksessa sivumääräisesti pisin, ja jaksossa selostetut lausumat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta palautuvat ulkoasiainvaliokunnan mietintöihin.

(s. 162) käsitellään vaalirahoituksen avoimuutta lisäävää lainsäädäntöä. Kertomuksen toimenpideselostus on asianmukainen. Kertomusvuoden jälkeen on annettu laki ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta.

Erikoisvaliokuntien lausunnot

Erikoisvaliokunnat ovat perustuslakivaliokunnalle antamissaan lausunnoissa arvioineet toimialansa osalta eduskunnan aikaisempia lausumia,² minkä lisäksi noin puolessa lausunnoista on käsitelty erityisteemoja. Perustuslakivaliokunta ei ole käsitellyt yksityiskohtaisesti erikoisvaliokuntien lausumista esittämiä näkökohtia eikä muutoinkaan erikoisvaliokuntien lausuntoja. Perustuslakivaliokunta kuitenkin ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus*), jossa edellytetään hallituksen ottavan asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että liitteinä oleviin lausuntoihin sisälty-

² Puolustusvaliokunnan lausunnossa todetaan, että toimenpidekertomus ei sisällä puolustusvaliokunnasta lähtöisin olevia lausumia. Myöskään tulevaisuusvaliokunnan lausuntoon ei sisälly tällaista tarkastelua, nähtävästi samasta syystä.

vät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset, jotka ovat tarkoitettut hallituksen huomioon otettaviksi, ja muitakin seikkoja koskevat lausumat, jotka vaativat hallituksen toimenpiteitä.

Päätösehdotus

Tarkastettuaan kertomuksen perustuslakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi hallitukselle ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen.

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Paula Kokkonen /kok
vpj. Riitta Prusti /sd
jäs. Tuija Brax /vihr
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vas
Gunnar Jansson /r
Jouko Jääskeläinen /skl
Jouni Lehtimäki /kok
Johannes Leppänen /kesk

Pekka Nousiainen /kesk
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /kesk
Pekka Ravi /kok
Markku Rossi /kesk
Petri Salo /kok
Arto Seppälä /sd
vjäs. Jukka Mikkola /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jarmo Vuorinen.

PeVM 14/2000 vp — K 2/2000 vp